

Een kijk op de biologische melkveehouderij in Vlaanderen

Enquête biologische melkveehouderij 2008.

De Vliegheer A.⁽¹⁾, Van Gils B.⁽¹⁾, Peiren N.⁽²⁾, De Campeneere S.⁽²⁾, De Brabander D.⁽²⁾

⁽¹⁾: ILVO - Plant Teelt en Omgeving ⁽²⁾: ILVO - Dier

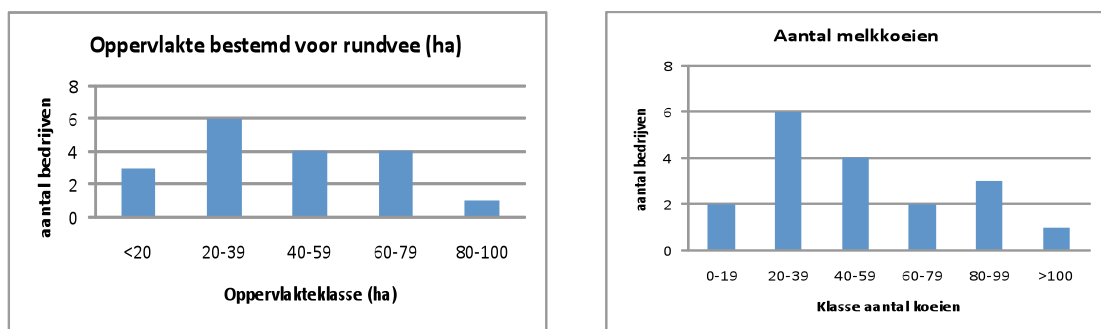
In 2008 startte een onderzoeksproject betreffende het afleiden van N en P uitscheidingsnormen voor de biologische melkveehouderij. Dit project wordt door ILVO - Dier en ILVO - Plant uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Overheid, Departement Landbouw en Visserij. In dit kader werd in september – oktober 2008 een enquête georganiseerd onder de Vlaamse biologische melkveehouders om een beter inzicht te krijgen betreffende de bedrijfsstructuur, de eigen voederproductie en de opbouw van de rantsoenen voor melkvee.

Alle Vlaamse, biologische, door BLIK⁽¹⁾ gecertificeerde melkbedrijven werden uitgenodigd om aan deze enquête mee te werken. In totaal namen 18 bedrijven deel, dit is 70% van de aangeschreven bedrijven. Op basis van dit hoog percentage deelnemers en van de spreiding in grootte van de melkveestapel op de deelnemende bedrijven, mag men besluiten dat deze enquête een representatief beeld geeft van de Vlaamse biologische melkveehouderij.

De helft van deze bedrijven is van de gangbare naar de biologische landbouw overgeschakeld sedert het jaar 2000 met de grootste omschakeling in 2000 (3 bedrijven) en 2001 (2 bedrijven).

De schaalgrootte van de biologische melkveebedrijven is zeer uiteenlopend zowel qua oppervlakte bestemd voor voederproductie voor rundvee als qua grootte van de melkveestapel (Figuur 1).

Figuur 1: Bedrijfsoppervlakte en grootte melkveestapel op de biologische melkveebedrijven in Vlaanderen (enquête 2008)

De oppervlakte bestemd voor de voederwinning voor het rundvee bedraagt gemiddeld 46 ha (22⁽²⁾). In deze oppervlakte is ook het beheersgras inbegrepen. Elf bedrijven hebben beheersgras in hun rantsoen via begrazing door jongvee en droogstaande koeien of geconserveerd na maaien als voordroog, hooi of strooisel. De gemiddelde oppervlakte beheersgras per bedrijf bedraagt 9,5 ha (6,2⁽²⁾) en vertegenwoordigt gemiddeld 20 % van de bedrijfsoppervlakte. Grasland maakt ongeveer 75% van de oppervlakte voedergewassen. Gras/klaver die uitsluitend wordt gemaaid bedekt 36% van deze graslandoppervlakte.

⁽¹⁾: BLIK: afdeling van Integra die instaat voor de certificering en de controle van de biologische en ecologische productie

⁽²⁾: de standaardafwijking: geeft weer hoe de waarden gemiddeld gegroepeerd zijn rond het gemiddelde. Een geringe standaardafwijking betekent dat de waarden dicht bij het gemiddelde liggen.

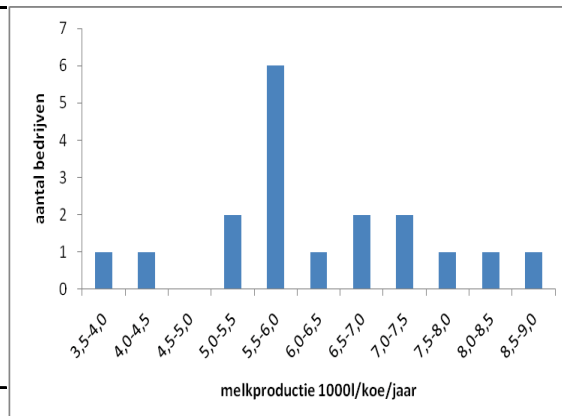
dat robuust is, veel ruwvoeder kan opnemen en op basis van een krachtvoederarm rantsoen veel melk kan produceren. Op 14 bedrijven wordt het melkvee gehuisvest in een loopstal met stro (8) of met roosters (6).

De verhouding tussen het aantal melkkoeien en de oppervlakte grond gebruikt voor de rundveehouderij is gemiddeld 1,1 (0,3⁽²⁾) koe/ha en schommelt tussen 0,2 en 1,6 koeien /ha. Dit moet nog aangevuld worden met bijhorend jongvee en eventueel zoogkoeien en vleesvee.

Tabel en Figuur 2: Karakteristieken van biologische melkveehouderij en melkproductie in Vlaanderen (enquête 2008)

melkproductie /koe/jaar	6160 l
vetgehalte ⁽³⁾	41,5 g/l
eiwitgehalte ⁽³⁾	34,0 g/l
lactatienummer:	4,2
leeftijd 1ste kalving	27 maanden
tussenkalftijd	390 dagen
droogstand	50 dagen
krachtvoedergifte /koe/jaar	870 kg
ureumgetal in de melk	286 mg/l
productiegroepen	op 1/6 van de bedrijven
voedermengwagen	op 1/6 van de bedrijven

⁽³⁾: 1 bedrijf met Jersey koeien niet meegerekend

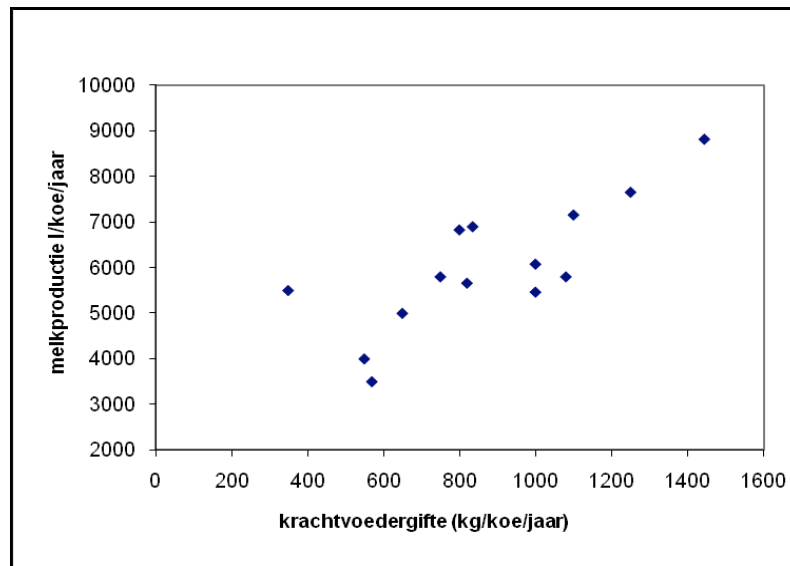

Er zijn aanzienlijke verschillen in gemiddelde melkproductie per koe tussen de verschillende bedrijven: er is een variatie van 3500 tot 8800 l/koe. Er is een goed verband tussen de krachtvoedergift en de melkproductie (Figuur 3). De hoge gemiddelde melkproductie die op een aantal bedrijven wordt gerealiseerd is alleen maar mogelijk door het geven van redelijk wat krachtvoer in combinatie met goed ruwvoeder. Anderzijds zijn er bedrijven die een zelfde gemiddelde melkproductie hebben van 5500 à 6000l/koe en waarbij de krachtvoedergift tussen de bedrijven schommelt tussen <400 en 1100 kg. De aard van het krachtvoeder kan hierbij sterk verschillend zijn maar het stemt tot nadenken over de kwaliteit van het ruwvoeder en de kostprijs van het rantsoen. Het krachtvoeder dat op deze biologische bedrijven wordt gebruikt bestaat uit eigen gewonnen graan (zomergerst, triticale, spelt/haver, tarwe), handelskrachtvoeder (15 à 22% RE), CCM, lijnschilfers, maïsglutenmeel en droge pulp. Op 9 van de 18 bedrijven houdt men het ganse jaar door een zelfde krachtvoedergift aan van vb. 2 kg gemalen/geplet graan, eventueel aangevuld met 2 kg handelskrachtvoeder (aanwezig op 1/3 van de bedrijven). Op 25% van de bedrijven werd vooral in de winter en de lente draf bijgevoerd tot 5 kg product per dier per dag. Het (bijna) niet beschikbaar zijn van biologische draf en biologische pulp is een pijnpunt bij de invulling van het rantsoen met 100% biologische voeders.

Grasland is de voornaamste bron van ruwvoeder en dit zowel in de stal- als in de weideperiode. Tijdens de zomer grazen de dieren dag en nacht op bijna alle bedrijven. Op 2 bedrijven grazen de koeien enkele uren per dag gedurende het ganse groeiseizoen. In de lente en in de herfst grazen op 50% van de bedrijven de koeien enkel overdag, op de andere bedrijven grazen ze dan dag en nacht. De rantsoenen van het melkvee variëren in de loop van het jaar en verschillen heel sterk van bedrijf tot bedrijf (Tabel 3).

Bij de opmaak van het teeltplan gaat de landbouwer uit van de behoefte aan de verschillende ruwvoedercomponenten in het rantsoen voor het komende jaar. Pas na de oogst van deze teelten heeft de landbouwer een goed idee omtrent de hoeveelheid en de kwaliteit van de beschikbare ruwvoerders.

Figuur 3: Verband tussen de krachtvoedergifte en de melkproductie op biologische bedrijven in Vlaanderen (14 bedrijven, enquête 2008)

Tabel 3: Frequentie van het gebruik van ingekuilde ruwvoerders en hooi tijdens het seizoen op biologische bedrijven in Vlaanderen (% van de bedrijven) (enquête 2008)

voeder	lente	zomer	herfst	winter	kg DS /dier/dag
voordroog gr/kl	75	50	80	100	
hooi	15	20	10	10	
kuilmaïs	25	25	25	45	2-5 kg
GPS	10	0	15	30	tot 2kg
Voederbieten	0	0	10	30	1-3 kg

De kwaliteit van het ingekuilde gras en gras/klaver kan heel sterk variëren en is van zeer groot belang voor de samenstelling van een goed en evenwichtig rantsoen dat in hoofdzaak uit deze graslandproducten is opgebouwd. Het is zoeken naar een goede combinatie van alle beschikbare ruwvoerders en in het bijzonder van de verschillende sneden gras/klaver op basis van het energie- en eiwitgehalte, bepaald door groeistadium, klaveraandeel en voordroogomstandigheden (moment van maaien, temperatuur, lengte veldperiode). Dit verklaart de grote variatie in rantsoensamenstelling tussen de verschillende deelnemende bedrijven. Biologische landbouwers hebben meer dan hun collega's uit de gangbare landbouw de neiging om minder vast te houden aan analyseresultaten van hun ruwvoerders bij de samenstelling van het rantsoen en passen heel frequent het basisrantsoen

aan. Ook hierdoor is er een grote variatie in rantsoensamenstelling tussen de verschillende deelnemende bedrijven.

Sinds meerdere maanden moet al het voeder op biologische wijze geteeld worden. Hierdoor komt de bijvoeding met draf en pulp in het gedrang, omwille van de onbeschikbaarheid of omwille van de hoge kostprijs. De biologische veehouder is vooral op zoek naar alternatieven voor deze producten en naar een oplossing voor het invullen van de eiwitbehoefte door middel van eigen teelten. Problemen met de onkruidbeheersing en de vogelafweer remmen de uitbreiding van de maïsteelt in de biologische landbouw.

Deze enquête geeft een goed algemeen beeld van de bedrijfsvoering op de biologische bedrijven. De bedrijfsvoering wordt gekenmerkt door het streven naar een robuust veetype dat op basis van een overwegend gras/klaver rantsoen met weinig krachtvoeder tot een goede melkproductie kan komen gedurende vele lactaties. Gras/klaver is het basisruwvoeder gedurende het ganse jaar. Begrazing is een essentieel onderdeel van de biologische rundveehouderij en wordt niet in vraag gesteld.

Biologische veehouders hebben bij 100% biologisch voederen relatief weinig mogelijkheden, tenzij duur krachtvoeder, om het grasrijk ruwvoederrantsoen bij te sturen. Eigen geteelde granen zijn hier belangrijker dan in de gangbare landbouw.